

บทที่ 4

สภาพทั่วไปของชุมชนที่มีความสามารถในการจัดการกับ อุทกภัยในปี 2554

ในการศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชนที่มีความสามารถในการจัดการกับวิกฤตอุทกภัยในปี 2554 ประกอบด้วยผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสภาพของทั้ง 3 ชุมชนที่ศึกษาจากข้อมูลปฐมภูมิที่ได้จากการสำรวจข้อมูลภาคสนาม และข้อมูลทุติยภูมิที่เคยมีการศึกษามาแล้ว สำหรับสภาพทั่วไปของชุมชนที่ได้จากข้อมูลที่สำรวจ ประกอบด้วย ลักษณะทั่วไปของชุมชน ลักษณะของอุทกภัย ผลกระทบจากอุทกภัย การสร้างเครือข่ายชุมชน และแหล่งทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินการจัดการอุทกภัยของชุมชน การนำเสนอข้อมูลในแต่ละประเด็นโดยทั่วไปเป็นลักษณะของภาพรวมและของแต่ละชุมชนส่วนข้อมูลที่รวบรวมจากที่แหล่งข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับการบริหารจัดการอุทกภัยของทั้ง 3 ชุมชน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

4.1 ลักษณะทั่วไปของชุมชน และลักษณะของตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

4.1.1 ลักษณะทั่วไปของชุมชนที่เป็นภาพรวมทั้ง 3 ชุมชน

ชุมชนทั้ง 3 แห่งที่ศึกษาครั้งนี้ตั้งอยู่ริมแม่น้ำลำคลอง กล่าวคือ ชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์ ที่ประกอบด้วย 4 ชุมชนย่อย คือ ชุมชนวัดปุณณवास ชุมชนโรงเรียนคลองมหาสวัสดิ์ ชุมชนหลังสถานีรถไฟศาลาธรรมสพน์ และชุมชนประตูน้ำฉิมพลีล้วนอยู่ริมคลองมหาสวัสดิ์ที่เชื่อมต่อระหว่างแม่น้ำเจ้าพระยากับแม่น้ำท่าจีนหรือแม่น้ำนครชัยศรี ส่วนชุมชนปากเกร็ดตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา และชุมชนบางระกำตั้งอยู่ริมแม่น้ำท่าจีน ซึ่งจากลักษณะของที่ตั้งดังกล่าวการเกิดอุทกภัยใน 3 ชุมชน เนื่องจากปัญหาน้ำล้นตลิ่งในช่วงน้ำหลากเป็นหลัก ประกอบกับเป็นที่ลุ่มทำให้น้ำท่วมขังโดยชุมชนบางระกำเป็นพื้นที่ราบลุ่มทำให้น้ำท่วมพื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำการเกษตร สำหรับสภาพทั่วไปของชุมชนทั้ง 3 แห่ง มีดังนี้

4.1.2) ลักษณะทั่วไปของแต่ละชุมชน

1) ชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์

ชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์ประกอบด้วยชุมชนย่อยต่างๆ ที่ตั้งอยู่ริมคลองมหาสวัสดิ์ แขวงศาลาธรรมสพน์ เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร มีอาณาเขตทิศเหนือ ติดต่อคลองมหาสวัสดิ์ทิศตะวันออกติดต่อคลองขุนศรี บูรีรักษ์ คลองบางคูเวียง และถนนพุทธมณฑลสาย 3 ทิศใต้

ติดต่อคลองบางคูเวียง และบางส่วนถนนศาลาธรรมสพน์ และทิศตะวันตกติดต่อกับถนนพุทธมณฑล สาย 4 ดังแสดงในภาคผนวกที่ ข -1

สำหรับชุมชนที่ศึกษาประกอบด้วย 4 ชุมชนย่อย จากด้านตะวันตกไปยัง ตะวันออกของพื้นที่ คือ 1) ชุมชนวัดปุณณวาส 2) ชุมชนโรงเรียนคลองมหาสวัสดิ์ 3) ชุมชนหลัง สถานีรถไฟศาลาธรรมสพน์ และ 4) ชุมชนประตุน้ำฉิมพลี

1.1) ชุมชนวัดปุณณวาส

ชุมชนวัดปุณณวาสมีอาณาเขตและที่ตั้ง ทิศเหนือติดต่อกับคลองขุดมหาสวัสดิ์ ทิศใต้ติดต่อกับถนนศาลาธรรมสพน์ ทิศตะวันออกติดต่อกับ หมู่ที่ 4 แขวงศาลาธรรมสพน์ และทิศ ตะวันตกติดต่อกับ หมู่ที่ 1 แขวงศาลาธรรมสพน์ เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ชุมชนวัดปุณณวาส เป็นพื้นที่ที่มีประชาชนอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มบริเวณริมคลองมหาสวัสดิ์ และมีความหนาแน่น พอสมควร โดยสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม ในฤดูน้ำหลากนั้นน้ำจะท่วมทุกปีมากบ้างน้อยบ้างตามสภาพ น้ำในแต่ละปี พื้นที่อาศัยส่วนใหญ่กรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นของเอกชน โดยประชาชนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ บริเวณนั้นมีการเช่าที่ดินเพื่อปลูกสร้างบ้านของตนเอง เป็นบ้านไม้และบ้านกึ่งปูนกึ่งไม้ไม่มีทางเดินไม่ กว้างนัก บางส่วนเป็น คอนกรีตเสริมเหล็ก แผ่นอิฐปูพื้น และสะพานไม้ โดยบ้านเรือนทั้งหมดมีไฟฟ้า เข้าถึง สำหรับน้ำจะใช้ น้ำบาดาลจากทางวัดปุณณวาส และน้ำคลองในคลองมหาสวัสดิ์

1.2) ชุมชนโรงเรียนคลองมหาสวัสดิ์

ชุมชนโรงเรียนคลองมหาสวัสดิ์ อาณาเขตและที่ตั้ง ทิศเหนือติดต่อกับคลอง มหาสวัสดิ์ ทิศใต้ติดต่อกับทางรถไฟสายใต้ ทิศตะวันออกติดต่อกับ ถนนข้ามฝั่งจังหวัดนนทบุรี และ ทิศตะวันตกติดต่อกับหมู่ 4 แขวงศาลาธรรมสพน์ เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ชุมชนโรงเรียน คลองมหาสวัสดิ์ เป็นพื้นที่ที่มีประชาชนอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มบริเวณริมคลองมหาสวัสดิ์ และมีความหนาแน่นพอสมควร โดยสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม ในฤดูน้ำหลากนั้นน้ำจะท่วมทุกปีมากบ้างน้อย บ้างตามสภาพน้ำในแต่ละปี พื้นที่อาศัยส่วนใหญ่กรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นของเอกชน โดยประชาชนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่บริเวณนั้นมีการเช่าที่ดินเพื่อปลูกสร้างบ้านของตนเอง เป็นบ้านไม้และบ้านกึ่งปูนกึ่งไม้ มีทางเดินไม่กว้างนัก บางส่วนเป็น คอนกรีตเสริมเหล็ก แผ่นอิฐปูพื้น และสะพานไม้ โดยบ้านเรือน ทั้งหมดมีไฟฟ้าเข้าถึง สำหรับน้ำจะใช้ น้ำบาดาลจากทางโรงเรียนคลองมหาสวัสดิ์ และน้ำคลองใน คลองมหาสวัสดิ์

1.3) ชุมชนหลังสถานีรถไฟศาลาธรรมสพน์

ชุมชนหลังสถานีรถไฟศาลาธรรมสพน์ มีอาณาเขตและที่ตั้ง ทิศเหนือติดต่อกับคลองขุดมหาสวัสดิ์ ทิศใต้ติดต่อกับทางรถไฟสายใต้ ทิศตะวันออกติดต่อกับ หมู่ที่ 7 แขวงศาลา ธรรมสพน์ และทิศตะวันตกติดต่อกับ หมู่ที่ 5 แขวงศาลาธรรมสพน์ เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ชุมชนหลังสถานีรถไฟศาลาธรรมสพน์เป็นพื้นที่ที่มีประชาชนอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มบริเวณริมคลอง

มหาสวัสดิ์ และมีความหนาแน่นพอสมควร โดยสภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่ม ในฤดูน้ำหลากนั้นน้ำจะท่วมทุกปีมากบ้างน้อยบ้างตามสภาพน้ำในแต่ละปี พื้นที่อาศัยส่วนใหญ่กรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นของเอกชน โดยประชาชนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่บริเวณนั้นมีการเช่าที่ดินเพื่อปลูกสร้างบ้านของตนเอง เป็นบ้านไม้และบ้านกึ่งปูนกึ่งไม้มีทางเดินไม่กว้างนัก บางส่วนเป็น คอนกรีตเสริมเหล็ก แผ่นอิฐปูพื้น และสะพานไม้ โดยบ้านเรือนทั้งหมดมีไฟฟ้าเข้าถึง สำหรับน้ำจะใช้ น้ำบาดาลจากทางสถานีรถไฟศาลาธรรมสพน์ และน้ำคลองในคลองมหาสวัสดิ์

1.4) ชุมชนประตุน้ำฉิมพลี

ชุมชนประตุน้ำฉิมพลี มีอาณาเขตและที่ตั้งทิศเหนือติดต่อกับคลองชุมมหาสวัสดิ์ ทิศใต้ติดต่อกับทางรถไฟสายใต้ ทิศตะวันออกติดต่อกับ หมู่ที่ 7 แขวงศาลาธรรมสพน์ และทิศตะวันตกติดต่อกับ หมู่ที่ 5 แขวงศาลาธรรมสพน์ เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ชุมชนประตุน้ำฉิมพลี มีสภาพพื้นที่เป็นที่ลุ่ม มีน้ำท่วมขัง ทางเดินบางส่วนเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก บางแห่งไม่มีประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเครือญาติและครอบครัวขยาย มีการประกอบอาชีพที่หลากหลาย ได้แก่ ทำสวน ปลูกไม้ประดับ การรับจ้างลอกก๋วยฉ่าย การเดินทางเข้าออกชุมชนจะต้องผ่านทางรถไฟ รถไม่สามารถเข้าถึงเนื่องจากมีทางรถไฟอยู่หน้าชุมชน การปลูกสร้างบ้านเรือนอยู่อย่างกระจัดกระจาย และกระจุกบางพื้นที่ทำให้การสื่อสารถึงกันค่อนข้างลำบาก

2) ชุมชนปากเกร็ด

ชุมชนปากเกร็ดที่ศึกษาเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในเขตตำบลบางพูดที่อยู่ในการปกครองของเทศบาลนครปากเกร็ด ริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันออก (ภาคผนวกที่ ข 2) ตำบลบางพูดมีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 7,436 ครัวเรือน ประกอบด้วยชุมชนย่อยต่างๆ 4 ชุมชน คือ 1) ชุมชนบางพูดสามัคคี 2) ชุมชนบางพูดสามัคคี 3) ชุมชนบางพูดสามัคคี 4 และ 4) ชุมชนเสริมสุขนคร ทั้ง 4 ชุมชนมีอยู่ในตำบลบางพูดของอำเภอปากเกร็ด อาณาเขตตำบล ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดปทุมธานี ทิศใต้ ติดต่อกับ ตำบลปากเกร็ด ตำบลคลองเกลือ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ตำบลบ้านใหม่ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ทิศตะวันตก ติดต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยา ติดต่อกับ ตำบลบางตะไนย ตำบลปากเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่มติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา ปัญหาหลักของชุมชนบางพูด คือ ภัยพิบัติจากน้ำท่วม เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่มติดกับแม่น้ำดังกล่าว ในฤดูน้ำหลากทำให้มีน้ำท่วมพื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำการเกษตรเป็นประจำประชากรส่วนใหญ่จะเคยชินกับสภาพพื้นที่เช่นนี้ตลอด สำหรับการดำเนินการของชุมชนด้านอื่นๆ ที่ไม่ใช้การจัดการอุทกภัยที่ผ่านมามีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งมีเทศบาลเข้ามาดูแลบ้าง เศรษฐกิจโดยทั่วไปของชุมชนบางพูดส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับประกอบอาชีพ รับจ้าง รับราชการ ค้าขาย และทำสวน ได้แก่ ปลูกพืชผัก ไม้ผล เช่น มะม่วง กัลยาร คนในชุมชนมีการรวมกลุ่มจัดตั้งกลุ่มอาชีพทำลูกประคบ

3) ชุมชนบางระกำ

ชุมชนบางระกำ หรือชุมชนตำบลบางระกำ อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ตำบลบางระกำ มีพื้นที่รับผิดชอบประมาณ 30 ตารางกิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองเป็น 15 หมู่บ้าน ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอบางเลนประมาณ 17 กิโลเมตร มีสภาพเป็นพื้นที่ราบลุ่มอุดมสมบูรณ์มีแม่น้ำท่าจีนไหลผ่าน มีพื้นที่ครอบคลุมทั้งฝั่งตะวันตกและฝั่งตะวันออกของแม่น้ำ ทิศเหนือติดต่อกับตำบลลำคลองนกรกระทุง และตำบลบางปลา อำเภอบางเลน ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลบางแก้วฟ้า และตำบลบางพระ ทิศตะวันออกติดต่อกับตำบลนราภิรมย์ และตำบลคลองโยง อำเภอนครชัยศรี และทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลบ้านหลวงและตำบลดอนพุทรา อำเภอดอนตูม จังหวัดนครปฐม (ภาคผนวกที่ ข 3)

ตำบลบางระกำมีประชากรทั้งสิ้น 4,693 คน (ณ 27 สิงหาคม 2555) เศรษฐกิจโดยทั่วไปของชุมชนบางระกำส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับภาคเกษตร ได้แก่ ทำนา ปลูกพืชผัก ไม้ผล ไม้ดอกไม้ประดับ เลี้ยงสัตว์ และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เนื่องจากชาวบ้านก็จะเคยชินกับวิถีชีวิตเกษตรกรรมเป็นหลัก อาชีพรองลงมาเป็นรับจ้าง และธุรกิจส่วนตัว สภาพโดยทั่วไปของชุมชนแต่เดิมเป็นแบบชนบทดั้งเดิมที่ยังไม่มีการพัฒนาอย่างเต็มรูปแบบ และยังไม่มีการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนก็ถือมากเท่าที่ควร เพราะที่ผ่านมารูปแบบการพัฒนาชุมชนจะเน้นไปในเรื่องการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานมากกว่าที่จะเน้นไปเรื่องการรวมกลุ่มและจัดตั้งองค์กร ต่อมา มีการรวมกลุ่มของประชาชนในชุมชนจำนวน 49 กลุ่ม แบ่งเป็น กลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน วิสาหกิจชุมชน และองค์กรสาธารณประโยชน์ จำนวน 10 15 15 7 และ 2 กลุ่ม ตามลำดับ แหล่งเงินทุนที่ใช้ในการประกอบอาชีพมาจากกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต และสถาบันการเงินชุมชนบางระกำ การดำรงชีวิตของชุมชนเป็นไปตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีความพอประมาณ มีเหตุผล สร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเองและชุมชน พยายามหาความรู้ และมีความซื่อสัตย์ มีความเอื้ออาทรต่อกัน ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและยั่งยืน²⁰

ปัญหาหลักของชุมชนบางระกำมี 2 เรื่อง คือ 1) ภัยพิบัติจากน้ำท่วม เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่มติดกับแม่น้ำท่าจีน ในฤดูน้ำหลากทำให้มีน้ำท่วมพื้นที่ที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำการเกษตรเป็นประจำ และ 2) การเน่าเสียของน้ำ ขยะหรือสิ่งปฏิกูลต่างๆ ในแม่น้ำลำคลอง ซึ่งเป็นสิ่งที่มาทับน้ำท่วม ทั้งสองปัญหาเกิดขึ้นจากปัจจัยภายนอกทั้งหมด ทำให้ยากต่อการบริหารจัดการพอสมควร

การดำเนินการของชุมชนด้านอื่นๆ ที่ไม่ใช่การจัดการอุทกภัยที่ผ่านมา การดำเนินเริ่มจากการบริหารจัดการแก้ไขปัญหาล้างแ้วดล้อมเน้นการรวมกลุ่มของชุมชนและได้รับการสนับสนุนจาก

²⁰ สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางระกำ.

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ (สสส) และโครงการอื่นๆตามมา โครงการที่ดำเนินการไปแล้วและประสบผลสำเร็จมี 3 โครงการ คือ 1) โครงการเรื่องสิ่งแวดล้อม ซึ่งถือเป็นโครงการเด่นของที่ทำมายาวนาน ต่อเนื่อง โดยได้รับรางวัลเป็น 1 ใน 10 ของประเทศ 2) การจัดการองค์กรการเงินในรูปของธนาคารในชุมชน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการออมของคนในชุมชน และ 3) โครงการสุขภาพชุมชน โดยส่งเสริมให้คนในชุมชนหันมาให้ความสำคัญการดูแลเรื่องสุขภาพ อาหารการกิน หรือออกกำลังกาย

ทั้งนี้ ในแต่ละโครงการที่สร้างขึ้นชุมชนหรือชาวบ้าน เป็นเจ้าของโครงการ และเป็นผู้ดูแล เช่น ธนาคารชุมชน ทำให้โครงการต่างๆสามารถไปต่อเองได้อย่างยั่งยืน เพราะทุกโครงการนั้น ดำเนินไปด้วยพลังขับเคลื่อนของคนในชุมชนเอง

4.1.3 ลักษณะของตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

จากจำนวนตัวอย่างที่จัดเก็บสำหรับใช้ในการศึกษารั้งนี้ที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 ซึ่งแยกตามชุมชน ประกอบด้วย ชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์ กรุงเทพมหานคร ผู้นำชุมชน จำนวน 10 ราย และหัวหน้าครัวเรือน จำนวน 23 ราย ชุมชนปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผู้นำชุมชน จำนวน 3 ราย และหัวหน้าครัวเรือน จำนวน 20 ราย ชุมชนบางระกำ จังหวัดนครปฐม จำนวน 6 ราย และหัวหน้าครัวเรือน จำนวน 20 ราย รายละเอียดของตัวอย่างแต่ละกลุ่มที่ได้จากชุมชนในแต่ละแห่ง มีดังนี้

1) ผู้นำชุมชน

ชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์ เป็นเพศชาย 5 ราย และเพศหญิง 5 ราย ในสัดส่วนเท่าๆ กัน อายุโดยเฉลี่ย 57 ปี นับถือศาสนาพุทธ ระดับการศึกษาสูงสุดส่วนใหญ่ตอบอื่นๆ แต่ไม่ระบุ ประกอบอาชีพหลากหลายในจำนวน 2 รายเท่าๆ กัน ได้แก่ รับจ้าง ค้าขาย ลูกจ้างธุรกิจเอกชน ครู และเกษตรกร จำนวนสมาชิกในครัวเรือนมีจำนวนโดยเฉลี่ย 6 ราย และระยะเวลาที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในชุมชนโดยเฉลี่ย 41 ปี

ชุมชนปากเกร็ด เป็นเพศชาย 1 ราย และเพศหญิง 2 ราย อายุโดยเฉลี่ย 64 ปี นับถือศาสนาพุทธ ระดับการศึกษาสูงสุดส่วนใหญ่อยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ประกอบอาชีพแตกต่างกันในหลายประเภทในจำนวน 3 รายมีอาชีพละ 2 รายเท่าๆ กัน ได้แก่ แม่บ้าน และเกษตรกร จำนวนสมาชิกในครัวเรือนโดยเฉลี่ย 6 คน และระยะเวลาที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในชุมชนโดยเฉลี่ย 36 ปี

ชุมชนบางระกำ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย 5 ราย และเพศหญิง 2 ราย อายุโดยเฉลี่ย 47 ปี นับถือศาสนาพุทธ ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับประถมศึกษาตอนปลาย และมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร จำนวนสมาชิกในครัวเรือนมีจำนวนโดยเฉลี่ย 4 คน ระยะเวลาที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในชุมชนโดยเฉลี่ย 45 ปี

2) หัวหน้าครัวเรือน

ชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์ เป็นเพศชาย 10 ราย และเพศหญิง 13 ราย อายุโดยเฉลี่ย 69 ปี นับถือศาสนาพุทธ ระดับการศึกษาสูงสุดส่วนใหญ่อยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ แม่บ้าน รับจ้าง มีบางส่วนทำธุรกิจส่วนตัว เป็นลูกจ้างธุรกิจเอกชน และเกษตรกร จำนวนสมาชิกในครัวเรือนมีจำนวนโดยเฉลี่ย 4 ราย และระยะเวลาที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในชุมชนโดยเฉลี่ย 42 ปี

ชุมชนปากเกร็ด ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง 19 ราย เพศชาย 1 ราย และ อายุโดยเฉลี่ย 57 ปี นับถือศาสนาพุทธ ระดับการศึกษาสูงสุดส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษาตอนต้น ปริญญาตรี และสูงกว่า มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพแม่บ้านและเกษตรกร จำนวนสมาชิกในครัวเรือนมีจำนวนโดยเฉลี่ย 3 คน และระยะเวลาที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในชุมชนอยู่ในช่วง 44 ปี

ชุมชนบางระกำ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย 12 ราย และเพศหญิง 8 ราย อายุโดยเฉลี่ย 52 ปี นับถือศาสนาพุทธ ระดับการศึกษาส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับประถมศึกษาตอนต้น ประถมศึกษาตอนปลาย และมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร จำนวนสมาชิกในครัวเรือนมีจำนวนโดยเฉลี่ย 4 คน ระยะเวลาที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในชุมชนโดยเฉลี่ย 47 ปี

4.2 ลักษณะของอุทกภัยในปี 2554

จากข้อมูลที่ได้จากการสังเกตและสนทนากลุ่มกับตัวอย่างในพื้นที่เป้าหมายพบว่าลักษณะทั่วไปของการเกิดอุทกภัยในพื้นที่ที่ทำการศึกษามีทั้งความเหมือนและความแตกต่างในแต่ละพื้นที่ตามลักษณะภูมิประเทศ อย่างไรก็ตามเนื่องจากพื้นที่ทั้ง 3 แห่ง เป็นชุมชนที่อยู่ริมคลอง/แม่น้ำ ดังนั้นการเกิดน้ำท่วมจึงมาจากลักษณะน้ำล้นตลิ่งเข้าท่วมบ้านเรือนราษฎร แต่การขยายวงกว้างมากน้อยเพียงใด และท่วมชัวยาวนานเพียงใดนั้น ขึ้นกับการบริหารจัดการในแต่ละพื้นที่เป็นสำคัญ โดยลักษณะของอุทกภัยที่เกิดขึ้นกับทั้ง 3 ชุมชนที่ศึกษา ประกอบด้วยลักษณะของอุทกภัยที่เป็นภาพรวมและของแต่ละชุมชน คือ

4.2.1 ลักษณะอุทกภัยที่เป็นภาพรวมทั้ง 3 ชุมชน

ชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์และชุมชนปากเกร็ด มีลักษณะของอุทกภัยที่คล้ายกันคือเป็นน้ำท่วมที่ตั้งบ้านเรือนอยู่ริมตลิ่ง โดย**ชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์**ตั้งอยู่ริมคลอง ส่วน**ชุมชนปากเกร็ด**ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยา นอกจากนี้พื้นที่น้ำท่วมของชุมชนปากเกร็ดมีพื้นที่บางส่วนเป็นหมู่บ้านจัดสรร คนในชุมชนจะคุ้นเคยกับการเตรียมรับมือภาวะน้ำท่วม

ในอดีตที่ผ่านมาชุมชนมหาสวัสดิ์เคยประสบกับระดับน้ำสูงเกินคันเขื่อนริมคลองและได้เสริมเพิ่มระดับคันเขื่อนเพิ่มขึ้นแล้ว แต่ในปี 2554 ระดับน้ำสูงมากเป็นประวัติการณ์จนล้นตลิ่งและน้ำท่วมซึ่งยาวนานมากกว่าเมื่อเทียบกับในอดีตที่ผ่านมา การที่เตรียมตัวไม่ทันเพราะไม่ทราบข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจนทั้งที่เกี่ยวกับช่วงเวลาที่น้ำจะมาถึงชุมชนและระดับความสูงของน้ำ สำหรับชุมชนปากเกร็ดที่อยู่ริมแม่น้ำ โดยปกติแล้วในช่วงฤดูฝนชุมชนจะประสบกับน้ำท่วมเป็นประจำทุกปีจากน้ำล้นตลิ่งซึ่งจะค้ำเค้นค้ำน้ำท่วมในช่วงน้ำหลากและน้ำทะเลหนุนสูง ทั้งสองชุมชนลักษณะของการท่วมเป็นน้ำล้นตลิ่งและน้ำท่วมขัง กรณีของชุมชนปากเกร็ดพื้นที่น้ำท่วมครอบคลุมบริเวณตั้งแต่ริมตลิ่งติดแม่น้ำจนถึงถนนสุขาประชาสรรค์น้ำเริ่มเอ่อล้นตลิ่งท่วมตั้งแต่เดือนกันยายน 2554 และเริ่มรุนแรงมากในช่วงเดือนตุลาคม จนถึงเดือนธันวาคม 2554 ความสูงของระดับน้ำโดยเฉลี่ยที่ท่วม ชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์อยู่ที่ระดับประมาณ 1.50 เมตร และชุมชนปากเกร็ดอยู่ที่ระดับ 2.00 - 2.50 เมตร

สำหรับชุมชนบางระกำเป็นเขตที่ราบลุ่มติดแม่น้ำ ทำให้เกิดน้ำท่วมทุกปีเป็นลักษณะน้ำล้นตลิ่งและทำให้มีน้ำท่วมขังในที่ลุ่มต่ำ ซึ่งคนในชุมชนจะเตรียมพร้อมรับมืออยู่แล้ว แต่ในปี 2554 เกิดน้ำท่วมรุนแรงมากกว่าปีอื่นๆ เนื่องจากปีนั้นมีปริมาณน้ำมากกว่าปกติและไม่ทราบข้อมูลข่าวสารที่แน่นอน ความสูงของระดับน้ำโดยเฉลี่ยอยู่ที่ระดับที่ 2.00 - 2.50 เมตร ปริมาณน้ำสูงมากคันดินและกระสอบทรายที่กั้น 7 ชั้นไม่พอและกระแสน้ำแรงมากทำให้ที่กั้นน้ำบางจุดพังทลาย ทำให้เกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ในปี 2554 น้ำท่วมขังหมู่บ้านและพื้นที่เกษตรกรรมเป็นเวลานาน ตั้งแต่เดือนกันยายน 2554 ถึงเดือนมกราคม 2555 ทำให้ต้องมีการอพยพเคลื่อนย้ายคนในชุมชนไปอยู่ในที่สูง

4.2.2 ลักษณะอุทกภัยของแต่ละชุมชน

1) ลักษณะของอุทกภัยชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์

น้ำท่วมใหญ่ในปี 2554 จำนวน 4 พื้นที่ ประกอบด้วย 1) ชุมชนวัดปุณาวาส 2) ชุมชนโรงเรียนคลองมหาสวัสดิ์ 3) ชุมชนหลังสถานีรถไฟศาลาธรรมสพน์ และ 4) ชุมชนประตูน้ำฉิมพลีซึ่งทั้ง 4 ชุมชนต่างได้รับผลกระทบในลักษณะที่คล้ายกัน กล่าวคือ ในช่วงประมาณเดือนกันยายน - ตุลาคม พ.ศ.2554 น้ำในคลองมหาสวัสดิ์ล้นออกมาเข้าท่วมชุมชนที่อยู่ตามแนวคลอง จากการที่มีปริมาณน้ำมากกว่าในปีที่ผ่านมา ระดับน้ำท่วมสูงต่างกันไปตามระดับความสูงของแต่ละพื้นที่โดยมีความสูงของระดับน้ำตั้งแต่ประมาณ 50 เซนติเมตร ถึงกว่า 1 เมตรขึ้นไป และการท่วมขังของน้ำยาวนานมากกว่าในอดีต โดยในบางพื้นที่มีน้ำท่วมขังอยู่นานถึงกว่า 4 เดือนอุทกภัยในครั้งนี้เป็นน้ำล้นตลิ่ง และท่วมขังยาวนานตั้งแต่ 1 - 4 เดือน

2) ลักษณะของอุทกภัยชุมชนปากเกร็ด

น้ำท่วมชุมชนปากเกร็ดเป็นลักษณะล้นตลิ่งที่เป็นน้ำเหนือไหลหลากมาจากฝนตกทางตอนเหนือที่มีฝนตกติดต่อกันนาน ทำให้ระดับน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยาสูงอย่างต่อเนื่อง ในขณะเดียวกันมีน้ำท่วมทุ่งจากทุ่งรังสิต-นวนคร แม้ว่าทางเทศบาลนครปากเกร็ดมีการเตรียมการ

ป้องกันไว้แล้วแต่ระดับน้ำสูงมาก แต่อย่างไรก็ตามพื้นที่น้ำท่วมถูกจำกัดไว้บริเวณใกล้กับที่ติดแม่น้ำเท่านั้น ในขณะที่พื้นที่ส่วนใหญ่ยังไม่ถูกน้ำท่วม (ภาคผนวก ข 2) พื้นที่น้ำท่วมส่วนใหญ่ในเขตเทศบาลนครปากเกร็ด อยู่ระหว่างแม่น้ำเจ้าพระยากับซอยวัดกู่ ระดับน้ำโดยเฉลี่ยสูง 2.00 - 2.50 เมตร ระยะเวลา 4 เดือน

3) ลักษณะของอุทกภัยชุมชนบางระกำ

การที่ชุมชนบางระกำเป็นเขตที่ราบลุ่มติดแม่น้ำ ทำให้เกิดน้ำท่วมทุกปีเป็นลักษณะน้ำล้นตลิ่งและทำให้มีน้ำท่วมขังในที่ลุ่มต่ำ ซึ่งคนในชุมชนจะเตรียมพร้อมรับมืออยู่แล้ว แต่ในปี 2554 เกิดน้ำท่วมรุนแรงมากกว่าปีอื่นๆ เนื่องจากปีนั้นมีปริมาณน้ำมากกว่าปกติและไม่ทราบข้อมูลข่าวสารที่แน่นอน ปริมาณน้ำสูงมากคันดินและกระสอบทรายที่กั้น 7 ชั้นไม่พอและกระแสน้ำแรงมาก ทำให้ที่กั้นน้ำบางจุดพังหลาย ทำให้เกิดอุทกภัยครั้งใหญ่ในปี 2554 น้ำท่วมขังหมู่บ้านและพื้นที่เกษตรกรรมเป็นเวลานาน ตั้งแต่เดือนกันยายน 2554 ถึงเดือนมกราคม 2555 ระดับน้ำโดยเฉลี่ยสูง 2-2.5 เมตร ระยะเวลา 4 เดือน ทำให้ต้องมีการอพยพเคลื่อนย้ายคนในชุมชนไปอยู่ในที่สูง

4.3 ผลกระทบจากอุทกภัยปี 2554

การเกิดอุทกภัยใน พ.ศ. 2554 หรือที่เรียกกันว่าเป็น “มหาอุทกภัย” เนื่องจากเป็นอุทกภัยที่เกิดขึ้นในวงกว้างครอบคลุมพื้นที่หลายจังหวัดโดยเฉพาะบริเวณที่ราบลุ่มภาคกลาง ซึ่งเป็นบริเวณที่รองรับมวลน้ำที่หลากมาจากทางเหนือ ดังนั้นจึงเกิดความเสียหายและผลกระทบที่รุนแรงนับเป็นวิกฤตหนักครั้งหนึ่งที่จะถูกบันทึกไว้ในประวัติศาสตร์ของประเทศไทย เพราะไม่เพียงสร้างความเดือดร้อนต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนเป็นจำนวนมาก แต่ยังสร้างความเสียหายอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนต่อผลผลิตด้านการเกษตร เขตเศรษฐกิจที่สำคัญในจังหวัดต่างๆ รวมทั้งกรุงเทพมหานครและนิคมอุตสาหกรรมสำคัญหลายแห่ง นำไปสู่ปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบและชิ้นส่วน ซึ่งจะก่อให้เกิดการหยุดชะงักของกิจกรรมการผลิตที่เกี่ยวข้องในหลายอุตสาหกรรมของไทย²¹ สำหรับในด้านชุมชนเป้าหมายที่ศึกษาครั้งนี้ก็ได้รับผลกระทบเช่นกัน อาทิ ประชาชนขาดรายได้ในการประกอบอาชีพ อาคารบ้านเรือนที่อยู่อาศัยและของใช้ในบ้านได้รับความเสียหาย มีค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซม รวมทั้งต้องปรับเปลี่ยนเฟอร์นิเจอร์ที่ชำรุดเสียหาย เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันในบางชุมชนสามารถเปลี่ยนวิกฤติเป็นโอกาส เช่น จับปลาขายหารายได้ในข่วงน้ำท่วม เป็นต้น

²¹ <http://th.wikipedia.org/wiki/> และ <http://www.thaiwater.net/current/flood54.html> . (2014)

จากการเก็บข้อมูลภาคสนามในพื้นที่ที่ทำการศึกษา ผลกระทบจากอุทกภัยที่เกิดขึ้นกับชุมชนที่ศึกษามีทั้งผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคม ทั้งผลกระทบทางตรงและทางอ้อม โดยแยกเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นที่เป็นภาพรวมทั้ง 3 ชุมชน และของแต่ละชุมชน ดังนี้

4.3.1 ผลกระทบจากอุทกภัยที่เป็นภาพรวมทั้ง 3 ชุมชน

1) ผลกระทบทางเศรษฐกิจ

(1) ผลด้านลบ

(1.1) ผลด้านลบทางตรง

ผลกระทบด้านลบทางตรงที่เป็นภาพรวมทั้ง 3 ชุมชน

ผลกระทบทางตรงของทั้ง 3 ชุมชน ได้แก่ ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับสิ่งปลูกสร้างต่างๆ เช่น ที่พักอาศัย สิ่งก่อสร้างอื่นๆ ในบริเวณบ้าน ถนนหนทาง เส้นทางจราจร วัด สำนักงาน มีค่าใช้จ่ายในการบูรณะซ่อมแซมปรับปรุงบ้านเรือน สิ่งของเครื่องใช้ในบ้าน ใช้ไฟฟ้าที่เคลื่อนย้ายไม่ทัน การปรับเปลี่ยนเฟอร์นิเจอร์ ค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟู เช่น การทำความสะอาด แต่ชุมชนบางระก่ายังมีผลกระทบทางเศรษฐกิจที่สำคัญ คือ สะพานชำรุด และพืชผลทางการเกษตรเสียหาย

ผลกระทบด้านลบทางตรงของแต่ละชุมชน

ชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์และชุมชนปากเกร็ด พื้นที่น้ำท่วมขังส่วนใหญ่เป็นที่พักอาศัยและเส้นทางจราจร ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจที่เห็นได้ชัดคือ สิ่งปลูกสร้างต่างๆ ได้รับความเสียหาย เช่น ที่พักอาศัย ถนนหนทาง วัด สำนักงาน มีคล้ายกัน คือ ค่าใช้จ่ายในการบูรณะซ่อมแซมปรับปรุงบ้านเรือน และปรับเปลี่ยนเฟอร์นิเจอร์ กรณีของชุมชนปากเกร็ด จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนได้มีการผลกระทบทางตรงจากความเสียหายทางเศรษฐกิจที่เป็นรูปธรรมหลายประการ ความเสียหายบางรายการสามารถประเมินเป็นรูปตัวเงินได้โดยความเสียหายส่วนใหญ่เป็นมูลค่าความเสียหายต่ออาคารบ้านเรือน สิ่งก่อสร้างอื่นๆ ในบริเวณบ้าน และค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซม ค่าใช้จ่ายในการฟื้นฟู เช่น การทำความสะอาด และความเสียหายของใช้ในบ้านเสียหาย ส่วนกรณีของ ชุมชนบางระก่าย เนื่องจากพื้นที่น้ำท่วมเป็นที่พักอาศัยและพื้นที่ทำการเกษตร และท่วมนาน ผลกระทบทางเศรษฐกิจเกิดขึ้นทำให้สิ่งก่อสร้างที่อยู่อาศัยชำรุด สิ่งของที่อยู่ในบ้านได้รับความเสียหาย ถนนสะพานชำรุด พืชผลทางการเกษตรเสียหาย

(1.2) ผลด้านลบทางอ้อม

ผลกระทบด้านลบทางอ้อมที่เป็นภาพรวมทั้ง 3 ชุมชน

ผลกระทบด้านลบทางอ้อมที่เกิดขึ้นกับทุกชุมชนคือคนในชุมชน ได้แก่ ใน - การสูญเสียรายได้จากการประกอบอาชีพ เพราะต้องหยุดทำงานนาน (คนชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์และชุมชนปากเกร็ดส่วนใหญ่ประสบกับปัญหาการเดินทางไปทำงานใน

สถานที่ทำงานซึ่งไม่ได้รับผลกระทบจากน้ำท่วม ส่วนชุมชนบางระกำไม่สามารถประกอบอาชีพได้ เนื่องจากพื้นที่เสียหาย ขาดรายได้) และพิจารณาการจราจรข่าวดส่งผลกระทบต่อการเดินทางและการขนส่ง

- ต้นทุนฉุกเฉินเร่งด่วน เช่น การทำคันกั้นน้ำและต้นทุนการเคลื่อนย้ายต่างๆ และความเสียหายสิ่งของที่เกิดจากการเดินทาง

อย่างไรก็ตามสมาชิกชุมชนบางส่วนได้รับผลด้านดีอยู่บ้าง เช่น การทำประมงจับปลาเพื่อบริโภคและขายในช่วงน้ำท่วม และพื้นที่น้ำท่วมเป็นผลดีต่อการเพาะปลูกเพราะพื้นที่น้ำท่วมได้รับธาตุอาหารเพิ่มขึ้นจากตะกอนน้ำที่พัดพาทับถมทำให้ดินสมบูรณ์ขึ้น

ผลกระทบด้านลบทางอ้อมของแต่ละชุมชน

ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชนกรณีประชาชนสูญเสียรายได้จากการประกอบอาชีพ เพราะต้องหยุดทำงานนาน ซึ่งคนในชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์และชุมชนปากเกร็ดส่วนใหญ่ประกอบอาชีพในภาคอุตสาหกรรมและบริการ ปัญหาสำคัญคือการเดินทางไปทำงานในสถานที่ทำงานที่ยังไม่ได้รับผลกระทบจากน้ำท่วม และกรณีของชุมชนปากเกร็ดนอกจากความสูญเสียทางรายได้แล้วสิ่งที่ได้รับผลกระทบมากกว่าคือความเสียหายทางเศรษฐกิจอันเกิดอันเกิดจากการจราจรข่าวดส่งผลกระทบต่อการเดินทางและการขนส่ง นอกจากนี้ยังมีต้นทุนฉุกเฉินเร่งด่วน เช่น การทำคันกั้นน้ำและต้นทุนการเคลื่อนย้ายต่างๆ และความเสียหายสิ่งของที่เกิดจากการเดินทาง อย่างไรก็ตามกรณีของชุมชนคลองมหาสวัสดิ์การเดินทางไปทำงานของคนในชุมชนที่สามารถใช้เส้นทางรถไฟในการเดินทาง ทำได้รับผลกระทบน้อย นอกจากนี้คนในชุมชนทั้งสองบางรายย้ายที่พักอาศัยไปอยู่ที่อื่นชั่วคราว จึงสามารถบรรเทาผลกระทบส่วนนี้ได้ ส่วน ชุมชนบางระกำ ผลกระทบทางอ้อมเกิดขึ้นมากเนื่องจากเป็นชุมชนเกษตร พื้นที่ถูกน้ำท่วม ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ ขาดรายได้

(2) ผลด้านบวก

แม้ว่าเศรษฐกิจของชุมชนได้รับความเสียหายแต่บางชุมชนได้รับผลด้านดีอยู่บ้าง เช่น ชุมชนปากเกร็ดที่มีการทำประมงจับปลาเพื่อบริโภคและค้าขาย และชุมชนบางระกำที่น้ำท่วมมีประโยชน์ต่อการทำการเกษตรเพราะพื้นที่น้ำท่วมได้รับธาตุอาหารเพิ่มขึ้นจากตะกอนน้ำที่พัดพาทับถมทำให้ดินสมบูรณ์ขึ้น

2) ผลกระทบทางสังคม

นอกจากผลกระทบทางเศรษฐกิจแล้ว สิ่งที่มาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ก็คือผลกระทบทางสังคมที่ชุมชนประสบภัยได้รับ เช่น ปัญหาสุขภาพ การสูญเสียชีวิต การสัญจรไม่สะดวก เกิดความเครียด เป็นต้น ในขณะที่เดียวกันแม้จะเกิดผลด้านลบขึ้นดังกล่าว แต่ก็มีผลกระทบด้านบวก

เกิดขึ้นเช่นกัน อาทิ คนในชุมชนมีความสามัคคี ช่วยเหลือกัน และมีความเข้าใจกันมากขึ้น เป็นต้น จากการสำรวจข้อมูลภาคสนาม พบว่าผลกระทบทางสังคมที่ชุมชนได้รับมีรายละเอียดดังนี้

(1) ผลด้านลบ

ผลกระทบด้านลบที่เป็นภาพรวมทั้ง 3 ชุมชน

ผลกระทบที่ชุมชนได้รับ เช่น ความเดือดร้อนกับผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ประสบภัยและที่อพยพออกจากบ้านเรือนไปอาศัยอยู่ที่อื่น วิถีชีวิตก็เปลี่ยนไปจากการสัญจรที่ไม่สะดวก ขาดแคลนน้ำและอาหาร ความลำบากจากการที่ต้องซ่อมแซมความเสียหายสิ่งปลูกสร้างต่างๆ และการเจ็บป่วย และผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจ และมีความเครียดวิตกกังวลจากความเป็นอยู่ที่เปลี่ยนไป

ผลกระทบจากอุทกภัยของแต่ละชุมชน

ชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์และชุมชนปากเกร็ด ผลที่เกิดขึ้นความเดือดร้อนกับผู้ที่อาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าว บ้างก็อพยพออกจากบ้านเรือนไปอาศัยอยู่ที่อื่น ส่วนคนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่วิถีชีวิตก็เปลี่ยนไป จากการสัญจรที่ไม่สะดวก ขาดแคลนน้ำและอาหาร การได้รับความลำบากจากการที่ต้องซ่อมแซมความเสียหายสิ่งปลูกสร้างต่างๆ และการเจ็บป่วย ผลกระทบที่เกิดขึ้นนี้ กรณีของชุมชนปากเกร็ดเห็นว่าประเด็นที่มองว่ามีความสำคัญมากที่สุดตามลำดับได้แก่ (1) ผลกระทบทางสุขภาพทั้งทางกายภาพและทางใจต่อสมาชิกครอบครัว อันได้แก่ ความอบอุ่นที่ขาดหายไปแต่มีความเครียดเข้ามาแทนที่ (2) การหยุดชะงักในการดำเนินชีวิตตามปกติสุข (3) ความสูญเสียจากวิถีชีวิตที่ปกติสุขที่ไม่อาจประเมินค่าได้ (4) การอพยพโยกย้ายที่อยู่ชั่วคราวในช่วงของการซ่อมแซมความเสียหายที่อยู่และบริเวณอยู่อาศัย ชุมชนบางระกำเห็นว่าทำให้มีความเป็นอยู่ลำบาก การเดินทางไม่สะดวกและการที่คนในชุมชนต้องอพยพมีผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจ และมีความเครียดวิตกกังวล

(2) ผลด้านบวก

แม้ว่าชุมชนได้รับผลกระทบด้านลบจากอุทกภัยหลายประการ แต่การเกิดอุทกภัยในครั้งนี้ก่อให้เกิดผลดีแก่ชุมชนด้วยเช่นกัน โดยทุกชุมชนเห็นว่าทำให้ชุมชนเกิดความสามัคคีจากการต้องต่อสู้กับภัยพิบัติร่วมกัน มีความร่วมแรงกันอย่างแข็งขัน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันมีมากขึ้น มีการให้และได้รู้จักกับชุมชนอื่นๆ มากขึ้น และชุมชนบางระกำยังเห็นว่าทำให้เกิดความร่วมมือกันแก้ไขปัญหา เกิดการวางแผนป้องกันอุทกภัยที่ยั่งยืน และรู้จักการแก้ปัญหาด้วยตนเองโดยไม่ต้องให้หน่วยงานภายนอกมาช่วยเหลือ

ทั้ง 3 ชุมชนเห็นว่า การเกิดอุทกภัยครั้งนั้นทำให้ชุมชนเกิดความสามัคคีจากการต้องต่อสู้กับภัยพิบัติร่วมกัน มีความร่วมแรงกันอย่างแข็งขัน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันมีมากขึ้น มีการให้และได้รู้จักกับชุมชนอื่นๆ มากขึ้น การตระหนักถึงการวางแผนป้องกันอุทกภัยที่ยั่งยืน และรู้จักการแก้ปัญหาด้วยตนเองโดยไม่ต้องให้หน่วยงานภายนอกมาช่วยเหลือ

3) ผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม

การเกิดอุทกภัย โดยเฉพาะในกรณีที่มีน้ำท่วมขังในวงกว้างและยาวนานดังเช่นครั้งนี้ นั้น ได้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น เกิดน้ำเสีย มีขยะและสิ่งปฏิกูลมีมากขึ้น เกิดมลภาวะทางอากาศ เป็นต้น ซึ่งแต่ละพื้นที่ที่ทำการศึกษาก็ประสบปัญหาในลักษณะคล้ายกัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

ทุกชุมชนที่ศึกษาประสบปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่คล้ายกัน คือ การเกิดน้ำเสีย ขยะ และสิ่งปฏิกูลมีมากขึ้น อากาศเสีย แหล่งน้ำสะอาดถูกทำลาย มีผลสืบเนื่องกระทบต่อสุขภาพ ทำให้มีปัญหาด้านสุขภาพมากขึ้น โดยเฉพาะโรคที่มากับน้ำท่วม เช่น มือเท้าเปื่อย น้ำกัดเท้า เป็นต้น และผลกระทบต่อคุณภาพการดำเนินชีวิตตามมา *ชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์* ยังมีปัญหาสำคัญคือ การขาดแคลนน้ำสะอาดในการอุปโภคบริโภครวมทั้งห้องสุขา ในขณะที่ *ชุมชนบางระกำ* เห็นว่ายังมีปัญหาปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นลอยมาตามน้ำจากพื้นที่ใกล้เคียง การเกิดปัญหาน้ำเสียและขยะเป็นแหล่งเพาะเชื้อโรคทำให้เกิดมลภาวะทางอากาศ และยังมีโรคตาแดงและท้องร่วง เป็นต้น รวมทั้งต้นไม้ในพื้นที่ตายเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 98)

4.4 การสร้างเครือข่ายชุมชน

การสร้างเครือข่ายชุมชนนับเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการน้ำ เนื่องจากการมีเครือข่ายที่ดีของชุมชน ซึ่งเครือข่ายชุมชนมีทั้งภายในชุมชนเดียวกันที่ประกอบด้วยชุมชนย่อยต่างๆภายในชุมชนนั้นๆ และระหว่างชุมชนนั้นๆกับชุมชนอื่นๆที่เป็นชุมชนภายนอกซึ่งอาจอยู่ใกล้กันและไกลออกไป เครือข่ายชุมชนที่มีอยู่นับเป็นทรัพยากรที่จะเข้ามาช่วยเหลือชุมชนในการดำเนินกิจกรรมและแก้ปัญหาต่างๆ โดยเฉพาะในช่วงเวลาที่เกิดอุทกภัยหรือต้องการความช่วยเหลือในการฟื้นฟูของชุมชน โดยแต่ละพื้นที่มีเครือข่ายของตน ดังนี้

ในชุมชนที่ศึกษามีการสร้างเครือข่ายชุมชนทั้งภายในชุมชนและกับชุมชนภายนอก ซึ่งเกี่ยวข้องทางตรงและทางอ้อมกับการจัดการอุทกภัยของชุมชนในปี 2554 ดังนี้

4.4.1 เครือข่ายภายในชุมชน

1) เครือข่ายภายในชุมชนที่เป็นภาพรวมทั้ง 3 ชุมชน

โดยสรุปแล้วการสร้างเครือข่ายภายในชุมชนของแต่ละชุมชน มักจะเป็นไปตามธรรมชาติของการอยู่ร่วมกันในสังคม การมีกิจกรรมหรือเครือข่ายภายในชุมชนนับเป็นการระดมทรัพยากรภายในชุมชน ให้ทำกิจกรรมเพื่อส่วนรวม เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีของคนในชุมชนเป็นสำคัญ โดยทั่วไปมักเกิดขึ้นจาก 2 แนวทาง คือ 1) เกิดจากความต้องการของสมาชิกภายในชุมชน เช่น การรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ การรวมกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาในชุมชน เป็นต้น โดยสมาชิกจะเสนอ

ความคิดเพื่อให้ผู้นำชุมชนและสมาชิกช่วยกันพิจารณาจัดตั้งกลุ่มขึ้น 2) ผู้นำชุมชนเล็งเห็นความสำคัญในการตั้งกลุ่ม เพื่อเป็นการระดมทรัพยากรดังกล่าว และต้องการให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตน ผู้นำชุมชนก็จะจัดตั้งกลุ่มเครือข่ายขึ้น การจัดตั้งเครือข่ายภายในชุมชนนี้โดยทั่วไปไม่ได้มีวัตถุประสงค์เพื่อการจัดการอุทกภัยเป็นการเฉพาะ เช่น กลุ่มสตรี คณะกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มอาสาป้องกันภัย เป็นต้น อย่างไรก็ตามชุมชนที่มีเครือข่ายภายในเข้มแข็ง มีความสามัคคีและเอื้ออาทรต่อกัน หากต้องการความช่วยเหลือในด้านใด รวมทั้งการเกิดอุทกภัย ก็จะสามารถเรียกระดมความช่วยเหลือได้รวดเร็วทันเวลานั่นเอง

2) เครือข่ายภายในชุมชนของแต่ละชุมชน

กิจกรรมการสร้างเครือข่ายชุมชนแต่ละชุมชนมีลักษณะแตกต่างกัน กล่าวคือ *ชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์* การจัดตั้งชุมชนย่อยต่างๆ ดำเนินการโดยสำนักงานเขตทวีวัฒนา การดำเนินกิจกรรมของชุมชนด้วยกันส่วนใหญ่ขับเคลื่อนประสานงานโดยเจ้าหน้าที่จากสำนักงานเขตฯ มีการร่วมกิจกรรมต่างๆ ด้วยกันทุกเครือข่าย ในชุมชนนอกจากประกอบด้วยชุมชนย่อยต่างๆ (เช่น ชุมชนวัดปุณณวาส ชุมชนประตุน้ำฉิมพลี ชุมชนหลังสถานีรถไฟศาลาธรรมสพน์ และชุมชนโรงเรียนคลองมหาสวัสดิ์) ยังมีกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ ชมรมผู้สูงอายุ(เพื่อดูแลผู้สูงอายุ) และชมรมสตรี(เพื่อให้สตรีมีงานทำและศักดิ์ศรีของสตรี) สำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวกับการจัดการอุทกภัยทางสำนักงานเขตฯ มีการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่างชุมชนย่อยต่างๆ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับน้ำท่วมและแผนระวังต่างๆ มีการจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือภัยพิบัติในชุมชนโดยช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาภัยพิบัติในชุมชน ตั้งกองทุนโดยการบริจาคของประชาชนทั้งในและนอกชุมชน

สำหรับชุมชนปากเกร็ด การจัดตั้งชุมชนย่อยต่างๆ ดำเนินการโดยเทศบาลนครปากเกร็ด และมีการจัดประชุมผู้นำชุมชนเป็นประจำ ในการจัดการปัญหาอุทกภัยของชุมชนมีการร่วมมือระหว่างชุมชนที่อยู่ในเขตน้ำท่วมและนอกเขตน้ำท่วม การจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นมีการจัดลำดับความสำคัญอย่างเป็นขั้นตอนตามลำดับ คือ การส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมของสมาชิกชุมชน กำหนดกิจกรรมหรือโครงการที่จะทำ การร่วมในการสร้างกฎระเบียบ การร่วมในการวางและดำเนินการ และการร่วมในการประเมินผลกิจกรรมหรือโครงการที่ทำร่วมกัน การดำเนินกิจกรรมของชุมชนนั้น ประเด็นที่เห็นว่ากลุ่มหรือองค์กรในพื้นที่เห็นความสำคัญในระดับมากที่สุด ได้แก่ การช่วยเหลือตนเอง การมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน ในระดับมาก ได้แก่ การอาศัยการสนับสนุนจากภายนอกเท่าที่จำเป็น ความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของท้องถิ่น และกับความต้องการของสมาชิก

ส่วนชุมชนบางระกำ ชุมชนนี้มีจุดเด่นอยู่ที่การมีเครือข่ายกับภายนอกชุมชนซึ่งจะกล่าวต่อไป ส่วนเครือข่ายภายใน ชุมชนชุมชนบางระกำถือว่าเป็นชุมชนหนึ่งที่มีความเข้มแข็งในชุมชนคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อพัฒนาชุมชนและร่วมกันแก้ปัญหาต่างๆที่คนใน

ชุมชนต้องเผชิญร่วมกัน เช่น กลุ่มสตรี ชมรมผู้สูงอายุ ชมรมผู้พิการ อาสาสมัครป้องกันฝ่ายพลเรือน และการรวมกลุ่มของชุมชนในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม โครงการสิ่งแวดล้อม โครงการสุขภาพชุมชน และการรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นองค์กร กลุ่มเครือข่ายต่างๆ เช่น ธนาคารชุมชน กองทุนพันธุ์พืช กองทุนผลัดต้นน้ำ นอกจากนี้ยังมีองค์กรอื่นในชุมชนที่มีความเข้มแข็งและเอื้อให้การทำงานของเครือข่ายชุมชนเข้มแข็งขึ้นด้วย เพราะสมาชิกได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นการเพิ่มศักยภาพของชุมชนไปด้วย หน่วยงานเหล่านี้ เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบลบางระกำ สภาชุมชน และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล

4.4.2 เครือข่ายภายนอกชุมชนที่ร่วมกับชุมชนหรือหน่วยงานภายนอก

1) เครือข่ายภายนอกชุมชนที่ร่วมกับชุมชนหรือหน่วยงานภายนอกที่เป็นภาพรวมทั้ง 3 ชุมชน

สำหรับเครือข่ายภายนอกนั้นมีความแตกต่างออกไป เพราะเครือข่ายภายนอกเป็นความร่วมมือกันระหว่างชุมชนกับบุคคล/องค์กรภายนอก ดังนั้นการสร้างเครือข่ายภายนอกจึงขึ้นกับความสามาร และบารมีของผู้นำชุมชนค่อนข้างมาก เช่น การสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนข้างเคียง การติดต่อขอความช่วยเหลือจากองค์กรภายนอก เป็นต้น ในกรณีของการเกิดอุทกภัยในครั้งนั้น การได้รับความช่วยเหลือเกิดขึ้นใน 2 ลักษณะ คือ 1) การร้องขอความช่วยเหลือไปยังองค์กรภายนอก เช่น สำนักงานเขต องค์กรบริหารส่วนตำบล บริษัทเอกชน และส่วนราชการอื่น เป็นต้น และ 2) ความช่วยเหลือเข้ามาสู่ชุมชนจากการสื่อสารผ่านวิทยุ โทรทัศน์ และอินเทอร์เน็ต จะเห็นได้ว่าการช่วยเหลือจากเครือข่ายภายนอกมีความสำคัญมากในการบรรเทาความเดือดร้อน การป้องกัน และบูรณะซ่อมแซม ไม่ว่าจะเป็นการบริจาคปัจจัย 4 จากบริษัทเอกชน การช่วยเหลือจากกำลังพลของทางทหาร เนื่องจากในช่วงเวลาที่เกิดอุทกภัยนั้นคนในชุมชนมีข้อจำกัดในการช่วยเหลือตนเองและสมาชิกในชุมชนนั่นเอง

เมื่อพิจารณาถึงความร่วมมือของชุมชนกับชุมชนหรือหน่วยงานภายนอกในช่วงก่อนเกิด ระหว่างเกิด และภายหลังเกิดอุทกภัย มีดังนี้

ในช่วงก่อนเกิดอุทกภัย ในการจัดการอุทกภัยทั้ง 3 ชุมชนมีการร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกทั้งภาครัฐและเอกชน หน่วยงานภายนอกส่วนใหญ่เป็นภาครัฐที่เข้าไปประสานงานเพื่อเตรียมการและการจัดทำคันกันน้ำ การขุดลอกคูคลอง การเตรียมศูนย์อพยพ และการจัดเก็บข้อมูลเตรียมการ เช่น ชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์ที่มีสำนักงานเขตทวีวัฒนาเข้าไปประสานงานจัดประชุมเจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่ (สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร และสมาชิกสภาเขต) ในการจัดหาเครื่องสูบน้ำ และชุมชนบางระกำ นอกจากมีหน่วยงานราชการในพื้นที่ (อบต. นายก อบต. สมาชิก อบต. ศูนย์ อปพร. และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล) แล้วจัดตั้งหน่วยปฐมพยาบาล รวบรวม

ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง (น. 55) ที่มี ADPC เข้าไปแนะนำการวางแผนการจัดเก็บข้อมูลพื้นที่เสี่ยงภัยและพื้นที่เปราะบาง

สำหรับในช่วงระหว่างเกิดอุทกภัย หน่วยงานที่เข้าไปให้ความช่วยเหลือด้านอาหารและของใช้จำเป็น เป็นหน่วยงานภาคเอกชนและอื่นๆ ที่ไม่ใช่ภาครัฐเป็นส่วนใหญ่ เช่น ชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์ที่มีพรรคการเมืองที่สมาชิกสภาผู้แทน (สส) ในพื้นที่ บริษัทโอสถสภา และบริษัทบุญรอดบริวเวอรี่ที่เข้าไปบริจาคน้ำและอาหาร และสถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส (TPBS) เข้าไปวางแผนการช่วยเหลือและทางสำนักงานเขตเข้าไปประสานงานระหว่างชุมชนและเครือข่ายในขณะที่ชุมชนปากเกร็ดมีชุมชนใกล้เคียงที่ไม่ประสบอุทกภัย (ชุมชนเสริมสุขนคร) เข้าไปให้ความช่วยเหลือด้านการเงินและแรงงาน ชุมชนหมู่บ้านไทยสมุทรช่วยเหลือด้านเงินทุน ชุมชนหมู่บ้านลานทองช่วยด้านอาหารและแรงงาน สำหรับภาคเอกชน เช่นบริษัทเจริญโภคภัณฑ์ช่วยด้านอาหารและถั่ว น้ำ นอกจากนี้กลุ่มสังคมออนไลน์ได้ช่วยเหลือด้านอาหาร น้ำดื่ม สำหรับทางราชการ สำนักงานคณะกรรมการปราบปรามทุจริตแห่งชาติ (ปปช.) ให้ความช่วยเหลือด้านถุงยังชีพและเงิน ส่วนชุมชนบางระกำมีมูลนิธิเพื่อนพึ่งพาให้ความช่วยเหลือด้านอาหาร ทางราชการมีสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดนครปฐม เข้าไปให้ความช่วยเหลือด้านอุปกรณ์ช่วยเหลืออุทกภัย (ตรวจสอบ) (การซ่อมแซมแนวป้องกัน การประสานงานและรายงานน้ำท่วม)

ในช่วงภายหลังเกิดอุทกภัย ทุกชุมชนมีหน่วยงานภายนอกเข้ามาให้ความช่วยเหลือในการบูรณะซ่อมแซมสิ่งปลูกสร้างและสภาพแวดล้อมต่างๆ และการสูบน้ำข้างออก และการทำความสะอาด (ชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์และชุมชนปากเกร็ด) แต่ชุมชนปากเกร็ดและชุมชนบางระกำยังมีการช่วยเหลือกิจกรรมด้านการผลิตและประกอบอาชีพของคนในชุมชนและร่วมกันจัดทำโครงการหรือแผนการจัดหาอุทกภัยในระยะยาว

2) เครือข่ายภายนอกชุมชนของแต่ละชุมชน

ชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์ มีการร่วมมือกับชุมชนนอกเขตทวีวัฒนาที่อยู่ใกล้เคียง โดยเฉพาะชุมชนที่อยู่ฝั่งคลองตรงกันข้าม ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี โดยได้รับความร่วมมือในการให้ข่าวสารเกี่ยวกับน้ำท่วมและร่วมกันช่วยเหลือ รวมทั้งสื่อมวลชนเข้ามาให้ความช่วยเหลือ เช่น สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 กลุ่มบางกอกฟอร์รัม การประชุมร่วมกันกับสมาชิกสภาผู้แทนในพื้นที่ ในการเห็นปัญหาร่วมกันของสมาชิกในชุมชน ทหารก็เป็นอีกหน่วยงานหนึ่งที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือในการซ่อมแซมสิ่งปลูกสร้าง และเริ่มฟื้นฟูภายหลังน้ำลดแล้ว

ชุมชนปากเกร็ด หน่วยงานภายนอกที่เข้ามาช่วยเหลือ หน่วยงานราชการ เช่น เทศบาลนครปากเกร็ด องค์การบริหารส่วนจังหวัด กรมชลประทาน ธุรกิจเอกชน เช่น เมืองทองธานี ห้างเซ็นทรัลสาขาแจ้งวัฒนะ ธนาคารเกียรตินาคิน รวมทั้งสมาชิกสภาผู้แทนในพื้นที่

ชุมชนบางระกำ ชุมชนนี้จะมีเครือข่ายทั้งจากภายในและภายนอก อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เมืองค์กรทั้งภาคเอกชนและรัฐบาลให้การช่วยเหลือ ภายในชุมชน เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล และ สภามunicipality ชุมชน สำหรับเครือข่ายระหว่างชุมชนเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน หากชุมชนใดประสบปัญหาชุมชนอื่นที่ไม่ประสบปัญหาจะเข้ามาช่วยเหลือเป็นเครือข่าย เช่น ชุมชนจากปราจีนบุรี ซึ่งการช่วยเหลือระหว่างท้องถิ่นอย่างไม่เป็นทางการจะรวดเร็วมากกว่า การรอความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐอย่างเป็นทางการเนื่องจากมีระเบียบหลายขั้นตอน และเป็นที่น่าสังเกตว่าเมื่อมีข่าวทางสื่อมวลชนต่างๆออกมามีผลทำให้มีหลายหน่วยงานเข้ามาช่วยเหลือจำนวนมากทั้งภาคเอกชนและรัฐบาล สำหรับหน่วยงานภายนอกอื่นๆ ที่เข้ามาช่วยเหลือ เช่น หน่วยงานทหาร สภามunicipality ชุมชน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และชมรมรักแม่น้ำท่าจีน เป็นต้น

4.5 การมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนนั้นปฏิเสธไม่ได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่มีผลต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาของชุมชน เป็นที่น่าสังเกตว่าจากการศึกษาครั้งนี้ ในกรณีของการจัดการอุทกภัยก็เช่นเดียวกัน ชุมชนที่สามารถบริหารจัดการได้ดีนั้นมักจะเห็นชุมชนที่มีความสามัคคีและคนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของส่วนรวมเป็นอย่างดี จากการเก็บข้อมูลภาคสนามของแต่ละชุมชนมีรายละเอียดดังนี้

ชุมชนริมคลองมหาสวัสดิ์ สมาชิกในชุมชนให้ความร่วมมือทั้งเงินทุน แรงงาน และความคิดเห็น การให้ความร่วมมือกับฝ่ายราชการในการเคลื่อนย้ายหม้อแปลงไฟฟ้าขึ้นที่สูง การร่วมใจกันทำความสะอาดบริเวณชุมชน และการวางแผนรับมืออุทกภัย

ชุมชนปากเกร็ด ชุมชนมีกิจกรรมวางแผนรับมืออุทกภัย ประกาศเสียงตามสายให้คนในชุมชนออกไปช่วยตัดทราย บริจาคสิ่งของช่วยเหลือผู้ประสบภัยไปแจกอาหารทำความสะอาด จัดเสียบียงอาหาร จัดการขยะสิ่งปฏิกูล ช่วยแจ้งข่าวและเชิญชวนคนในชุมชนออกมาช่วยกันป้องกันคันน้ำอย่างต่อเนื่อง แจกของใช้และอาหารติดต่อเทศบาลเพื่อขออุปกรณ์การป้องกันน้ำ ขอสุขภาพอนามัย เรือใช้ในการสัญจรในชุมชน ช่วยชุมชนทำความสะอาดในชุมชน ติดต่อหน่วยงานให้เข้ามาช่วยเหลือที่วัดและชุมชนเพื่อฟื้นฟู กำหนดกิจกรรมหรือโครงการที่จะทำ การเข้าร่วมในการสร้างกฎระเบียบข้อบังคับ และการเข้าร่วมในการวางแผน ดำเนินกิจกรรม ประเมินผลกิจกรรมโครงการและช่วยเหลือทุกเรื่อง

ชุมชนบางระกำ ชุมชนนี้ถือว่าเป็นชุมชนหนึ่งที่มีความเข้มแข็ง คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อพัฒนาชุมชนและร่วมกันแก้ปัญหาต่างๆที่คนในชุมชนต้องเผชิญร่วมกัน

เช่นการรวมกลุ่มของชุมชนในการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม โครงการสิ่งแวดล้อม โครงการสุขภาพชุมชน และการรวมกลุ่มจัดตั้งเป็นองค์กร กลุ่มเครือข่ายต่างๆ เช่น ธนาคารชุมชน กองทุนพันธุ์พืช กองทุน ผลักดันน้ำ นอกจากนี้ยังมีเครือข่ายร่วมมือกันกับกลุ่มภายนอกชุมชนเครือข่ายชุมชน โดยเฉพาะ ชมรมคนรักแม่น้ำท่าจีนเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาน้ำท่วมในเขตลุ่มแม่น้ำท่าจีน หลักจากได้ประสบการณ์ ร่วมกันในปี 2538 และ 2549 กิจกรรมของชมรมครอบคลุมเรื่องต่างๆ เช่น การร่วมในการดำเนิน กิจกรรม การร่วมในการวางแผน และการกำหนดกิจกรรมหรือโครงการที่จะทำ การร่วมในการสร้าง กฎระเบียบข้อบังคับและการร่วมในการประเมินผลกิจกรรม

